

Indhold

INDLEDNING	9
Tværprofessionelt samarbejde – hvad er det?	9
Bogens videnssyn	11
De tværprofessionelle udfordringer på mange felter	12
Tværprofessionelt samarbejde og grunduddannelserne	13
Om bogens opbygning	18
 1 DEN TVÆRPROFESSIONELLE FAGLIGHED	19
Socialt udsatte børn og unge	19
Progression og bredde i den tværprofessionelle praksis	24
<i>Progressionsperspektivet</i>	24
<i>Breddeperspektivet</i>	26
Den tværprofessionelle praktikers relationer til andre praktikere	27
<i>Professional-professional-perspektivet</i>	27
Professional-målgruppe-perspektivet	33
Tværsektionelt samarbejde	34
Tværprofessionelt eller tværfagligt samarbejde?	37
På vej mod en ny kontrakt mellem aktører omkring målgruppen	39
Vilje til samarbejde om hele målgruppen	41
Udviklingskompasset	42
Hvorfor en firedeling – et udviklingskompas?	45
Afrunding	47
 2 DET SOCIOLOGISKE OG KULTURANALYTISKE UDVIKLINGSFELT	51
En tværprofessionel indsats baseret på sociologisk indsigt	51
Det professionaliserede børne- og ungdomsliv	53
Barndom og ungdom som en overgangsfase	55
Barndom og ungdom som konstruktioner	57
De sociale arenaers betydning	61
Et bauman'sk blik på børne-/ungdomslivet	63
Socialisering og social integration	68
Blikket for den brede socialiserings betydning	69

Social integration	72
Den sort-hvide ungdom.....	74
En tværprofessionel indsats baseret på kulturanalyse	77
Barndom og ungdom som kulturelle processer	80
Det komplekse kontra det beskrivende kulturbegreb.....	81
Et konkret eksempel på behovet for kulturanalyse	84
Det sociale og det individuelle hænger sammen	86
Børn og trivsel – hvordan har de det?	87
Den svære negative sociale arv	88
Den svære definition på „socialt udsat“	90
Afrunding	93

3 DET PÆDAGOGISKE UDVIKLINGSFELT 95

Analyser i det pædagogiske udviklingsfelt for at skabe overblik	96
Det specifikke ansvar i dialog med andre.....	97
Det specifikke ansvar – på samfundets vegne	98
De mange meningers felt – den professionelle som dialogpartner	99
Visioner og vilje – en del af pædagogikken?	101
Kravet om tværprofessionelt samarbejde – en del af en naturlig udvikling.....	102
Revurdering af indholdet af den pædagogiske praksis	105
Behovet for en ny måde at tænke professionalitet på	108
Modsvaret til mistilliden	109
Den faglige specialisering i et kulturteoretisk perspektiv	112
Hvilken betydning har faglighed i tværprofessionelt samarbejde?	115
Lærer- og pædagoguddannelsen – forskelle og ligheder.....	116
Faglighed som professionsstrategi	122
Professionernes kamp i et feltperspektiv.....	123
Kampen om autonomi kontra tværprofessionalitet	125
DLF's og BUPL's rolle	128
Det kommunale perspektiv	129
Fra professionsuddannelse til erhvervsuddannelse?	131
Kan uddannelse til tværprofessionelt samarbejde nytte? – et eksempel.....	132
Afrunding	137

4 DET ORGANISATORISKE UDVIKLINGSFELT	141
Et organisatorisk blik på tværprofessionelt samarbejde	142
Pædagogiske organisationer som løsning på problemer	143
Pædagogiske organisationer – forandring under pres	144
Organisationernes formelle rum	144
Den kontrolfikserede managementtænkning	145
At vende blikket i organisationer	147
Organisationen som et netværk af relationer	148
Anerkendende organisationer	149
Forandringer nedefra	150
Læring i pædagogiske organisationer	152
Et komplekst adaptivt system	154
Det nødvendige fokus på kommunikationen	155
Tværfaglige team	157
Den selvledende medarbejder	159
„The challenge is to get out of boxes and create bridges“	161
Tværfaglige pædagogiske ledelsesteam i skoledistriktet	
– et lokalt eksempel	163
<i>Fælles børn – fælles ansvar</i>	164
<i>De tværfaglige pædagogiske ledelsesteam</i>	165
<i>Forankring af ledelsesteamene</i>	166
<i>Konkret arbejde i et tværfagligt pædagogisk ledelsesteam</i>	167
Afrunding	168
 5 DET DIDAKTISKE UDVIKLINGSFELT	 171
Udvidelsen af den didaktiske grundforståelse	172
Udvidelsen af det didaktiske genstandsfelt	174
En ny relationstænkning	176
Kommunikationen i centrum for et (endnu) bredere didaktikbegreb	180
Kommunikationens didaktiske potentiale	182
Samarbejde er som juleaften	184
Fem grundforståelser af samarbejde	186
<i>Samarbejde som en kollektiv enhed</i>	187
<i>Samarbejde som et hold</i>	188
<i>Samarbejde som et løst netværk</i>	192

<i>Samarbejde som et fleksibelt team</i>	195
<i>Samarbejde som en overlevering</i>	197
Metaforer styrker fokus.....	200
Børnelinealen	201
<i>Børnelinealen – et tværprofessionelt redskab</i>	202
<i>Det konkrete materiale</i>	204
<i>Børn og unge i optimal udvikling</i>	205
<i>Børnelinealen som effektevalueringsmetode</i>	207
<i>Truede børn og unge</i>	209
Afrunding	210
En offensiv professionel	211
<i>Mod</i>	211
<i>Vilje</i>	212
 LITTERATUR	 213
REGISTER.....	219

Indledning

Tværprofessionelt samarbejde er ofte en forstyrrelse af den pædagogiske praksis. Det skyldes, at det tværprofessionelle perspektiv på den pædagogiske praksis for mange er noget nyt. Tværprofessionelt samarbejde er en ny måde at tænke sin professionelle praksis på – et nyt fokus på den professionelle faglighed. Denne bogs hovedbudskab er, at den professionelle for begive sig ud i at deltage i tværprofessionelt samarbejde skal være klædt godt på. At være klædt godt på vil sige, at man er bekendt med de overordnede perspektiver på og centrale udfordringer i det tværprofessionelle regi. Ellers risikerer man, at det tværprofessionelle samarbejde frem for at være en kilde til inspiration og merviden bliver en frustration for alle.

Tværprofessionelt samarbejde er kommet til som et krav i socialpolitikken, og det er ligeledes blevet indført som et krav i uddannelsespolitikken. Grundlæggende er det vigtigt at huske på, at tværprofessionelt samarbejde er en nødvendighed, når det gælder varetagelsen af en social forbyggende indsats for udsatte børn, unge og familier. Vi begiver os altså ikke ud i et tværprofessionelt samarbejde for sjov – vi gør det for at gøre en forskel for målgruppen i praksis.

Tværprofessionelt samarbejde – hvad er det?

Pædagoger og lærere skal ikke overtage hinandens jobfunktioner, men samarbejde indbyrdes og koordinere deres indsats for at skabe bedst mulige vilkår for børns liv og udvikling. Med det perspektiv er der god mening i at tale om at skabe en bedre sammenhæng mellem lærer- og pædagoguddannelsen. Det forstærkes yderligere af, at lærere og pædagoger gennem de seneste år er blevet stillet over for stadigt stigende krav og forventninger om samarbejde, et faktum som de respektive uddannelser må afspejle.

Sådan skrev Danmarks Lærerforening (DLF) og Forbundet for pædagoger og klubfolk (BUPL) i deres fælles udspil *Sammenhæng mellem lærer- og pædagoguddannelsen* den 16. august 2004. DLF og BUPL repræsenterer hhv. landets lærere og pædagoger, og skal ordlyden i deres udspil tages for gode varer, vil pædagogerne og lærerne gerne det tværprofessionelle samarbejde med hinanden. Af gode grunde – for som DLF og BUPL skriver: „Det gode tværprofessionelle samarbejde mellem pædagoger og lærere er en forudsætning for at sikre de bedst mulige vilkår for børns liv og udvikling“ (notatet i sin helhed kan ses på www.hansreitzel.dk under bogens titel).

Mange erfaringer fra den pædagogiske praksis viser imidlertid også, at tværprofessionelt samarbejde i praksis ikke er noget, man bare lige gør. Tværprofessionelt samarbejde kan være svært, anstrengende, ja, til tider ligefrem ubegribeligt, hvilket nedenstående citat fra et interview med folkeskolelæreren Mette vidner om:

„Jeg synes, samarbejdet med pædagogerne er svært. Man skal i hvert fald overskride nogle barrierer, og det sjove er, at jeg ved faktisk ikke helt, hvad det er for nogle. Men de er der, ingen tvivl om det!“

Det er det, denne bog handler om – det tværprofessionelle samarbejde i det pædagogiske praksisfelt med fokus på de professionelles opgave med at varetage en social forebyggende indsats. Ambitionen med bogen er at medvirke til at sikre, at alle børn, unge og familier får bedst mulige vilkår for at udvikle sig. Det kræver koordination, samarbejde og dialog mellem de professionelle i det pædagogiske praksisfelt.

Med anbringelsesreformen er der for alvor kommet fokus på netop den socialt forebyggende indsats for børn og unge i kommunerne. Anbringelsesreformen består af en række initiativer, blandt andet en ny Lov om social service, som trådte i kraft den 1. januar 2007. Et af hovedbudskaberne med reformen var samlet set, at man fra politisk side ønskede at arbejde for en ændring blandt professionelle i deres syn på udsatte børn og unge. Reformen tager med andre ord udgangspunkt i, at forskning, evalueringer og undersøgelser viser, *at kvaliteten i indsatsen over for udsatte børn er for dårlig*. I *Håndbog om anbringelsesreformen* kan man blandt andet læse følgende:

Anbringelsesreformen lægger op til en holdningsændring i synet på udsatte børn og unge hos sagsbehandlere, pædagoger, lærere og andre, der arbejder professionelt med børn og unge. Børn og unge skal i fremtiden systematisk inddrages i deres egen sag sammen med familie og netværk, og der skal i højere grad være fokus på ressourcer frem for problemer. Lokale løsninger og en bredspektret indsats er omdrejningspunktet i reformen (Servicestyrelsen 2007).

De socialpolitiske målsætninger *er* en væsentlig begrundelse for en øget prioritering af det tværprofessionelle arbejde i kommunerne, men det er ikke den eneste begrundelse, hvilket jeg vil komme mere ind på undervejs i bogen. Tværprofessionalitet er mere end en teknokratisk løsning af de udfordringer, som socialpolitikken skitserer. Denne bog giver mit bud på, hvordan man kan opfatte det tværprofessionelle arbejdsfelt. Den er et forsøg på at give et fagligt input og bidrag til kvalificering af udviklingen af den tværprofessionelle praksis.

Bogens videnssyn

Jeg trækker i denne bog dels på teori, dels på forskellige undersøgelser, der perspektiveres ved, at de nye krav til de pædagogisk professionelle trækkes frem. Desuden inddrages interview og eksempler fra praksisfeltet, som er gennemført, indsamlet og bearbejdet i forbindelse med et toårigt udviklingsprojekt på Frederiksberg Seminarium, Professionshøjskolen Metropol. Interviewene og eksemplerne fra udviklingsprojektet tjener primært til eksemplificering og anskueliggørelse af bogens mere teoretiske argumentationer. Mange praktikere, politikere og embedsmænd har gennem interview og samtaler velvilligt stillet deres viden til rådighed. Jeg har set det som min efterfølgende opgave „at sende elevatoren tilbage igen“ – at formidle nogle af alle erfaringerne fra det tværprofessionelle samarbejde i praksisfeltet videre i mere systematisk form og med teoretiske perspektiveringer.

Forhåbentlig kan dette arbejde inspirere, advare, anvise og motivere læseren til et konstruktivt arbejde med undervisning og praktisk varetagelse af det tværprofessionelle samarbejde. Bogen bygger med andre ord ikke blot på ny forskning, men også på systematiseret praksisviden. Man kunne også kalde den viden, der præsenteres i bogen, for *udviklingsviden*. Dens

kendetegn er, at den kan vejlede praktikere i at intervenere i praksis, og forhåbentlig kan denne bog vejlede dig som kommende eller nuværende praktiker i udviklingen af gode tværprofessionelle samarbejdsrelationer til gavn for målgruppen. Hensigten er, at den afspejler *viden, der virker*, og samtidig også indeholder *viden, der udfordrer*. Udfordrer ved at sætte spørgsmålstejn ved tidligere praksisser og forståelser i det pædagogiske praksisfelt med henblik på at skabe grundlag for udvikling af nye praksisser og ny viden. Det overordnede mål er at bidrage med redskaber og indsigter, der gør, at fremtidens professionelle bliver bedre til at pejle efter nye muligheder og udviklingsrum i den tværprofessionelle praksis – med målgruppens bedste for øje.

Erfaringerne fra praksis viser, at tværprofessionelt samarbejde kan lade sig gøre, og det kan betyde en mere kvalificeret samlet indsats for målgruppen. Men det kræver, at man som praktiker løfter blikket, orienterer sig i landskabet og beslutter at begive sig ud i det tværprofessionelle samarbejde med den målsætning, at det skal lykkes, og at det skal gøres godt!

De tværprofessionelle udfordringer på mange felter

At denne bog i det hele taget er blevet til, skyldes, at der her ved indgangen til 2000-tallet sker rigtig meget på mange niveauer inden for det tværprofessionelle felt:

- *På det uddannelsespolitiske felt* foregår der i grunduddannelserne grundlæggende diskussioner om, hvor meget og hvordan man skal prioritere undervisningen og uddannelsen i at samarbejde med andre relevante professioner, sådan som også det indledningsvise citat fra DLF og BUPL vidner om.
- *På ledelsesfeltet* kæmper såvel kommuner som arbejdsgivere med deres ansvar for at sikre organiseringen og de overordnede rammer for det tværprofessionelle samarbejde på det pædagogiske område. Pædagogisk ledelse af det tværprofessionelle teamarbejde er blevet et stort og væsentligt indsatsområde.
- *I praksisfeltet* kæmper professionelle faggrupper med at få det konkrete samarbejde mellem professionelle til at fungere på en konstruktiv måde til gavn for målgruppen.

- *På brugerniveau* kæmper børn og unge dagligt med at navigere i et barndoms- og ungdomsliv præget af hyppige skift mellem forskellige pædagogiske organisationer og forskellige møder med mange grupper af professionelle fagfolk, der alle hver især vil dem det bedste.

Tværprofessionelt samarbejde og grunduddannelserne

Siden det fælles udspil fra DLF og BUPL i 2004 er der især sket meget på det uddannelsespolitiske felt. Der er blevet lyttet til de pædagogiske professioners interesseorganisationer, og i de nyeste bekendtgørelser vedrørende uddannelsen til hhv. pædagog og lærer har man fået indføjet krav om, at uddannelserne skal indeholde et tværprofessionelt element, som skal arrangeres i samarbejde med mindst en af de samarbejdspartnere, der er relevante for den pågældende faggruppe.

Opgaven med at løfte den uddannelsesmæssige dimension af undervisningen i det tværprofessionelle element ligger nu hos professionernes grunduddannelser. På den måde er fremtidens pædagoger og lærere blevet sidestillet med sygeplejerskerne, jordemødrene, ergoterapeuterne, afspændingspædagogerne og socialrådgiverne, hvis uddannelser indeholder kravet om et tværprofessionelt element i uddannelsen, svarende til mindst 8 ECTS-point (1½ ECTS-point svarer til cirka en uges fuldtidsstudie).

Hensigten med de nye lovgivninger for professionsuddannelserne er, at de kommende professionelle, der har samme målgruppe for deres praksis, skal lære at samarbejde og drage konstruktiv nytte af hinanden til målgruppens bedste.